

РЕЦЕНЗИЯ

от

Доц. д-р Иван Стоянов Александров,
Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов” - Варна

относно заповед на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 1346 от 08.11.2017 г. за участие в научно жури за защита на дисертационен труд на **Галит Зано** по професионално направление 3.2. „Психология“, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“ с тема на дисертационния труд **„Влияние на възгледите и убежденията на възпитателите от дневните центрове върху емоционално-социалното развитие на децата”**.

1. Актуалност и значимост на проблема.

Актуалността на темата на дисертационния труд на Галит Зано е провокирана от решаването на конкретни концептуални и практически проблеми свързани с подобряването на емоционалното и социално развитие на децата в центровете за дневни грижи в Израел. Увеличаващия се брой на приеманите деца както и недостатъчната подготовка на възпитателите, създават предпоставки за пропуски и грешки във възпитателния процес и цялостното изграждане на характера на младите хора. Понастоящем, повечето изследвания свързани с детското развитие при малки деца се насочват към проучване връзките в семейството и родителско-детските отношения. Често обаче не се проучва влиянието на други фактори и среди, в които тези деца пребивават. Такава среда се явяват и центровете за дневни грижи. Всяка среда в която човек пребивава, си има своите психологически измерения и е важно те да се отчитат при набелязване на мерки и стратегии за оптимално функциониране в нея. В този ред на разсъждение, разработването на дисертационния труд на Галит Зано и приложението на приносите в дейността на дневните центрове, би решило актуален и значим

практически проблем, и би повишило ефективността на въздействието на тези центрове върху доброто емоционално и социално функциониране на децата.

2. Структура и съдържание на дисертационния труд

Структурата на дисертационния труд отговаря на изискванията за научно изследване.

Дисертационният труд е в обем от 141 страници. Текстът съдържа 34 фигури и 1 таблица. Обособени са следните раздели: увод, четири глави, списък на използваната литература и две приложения. Списъкът на използваната литература включва 108 източника на английски език.

Литературният обзор е информативен и изчерпателен с критичен поглед към литературата.

В увода се обосновава изборът на изследователската тема. Авторът запознава с важността на проблема за социалното и емоционално развитие на децата от гледната точка на групов посредник и педагогически ръководител в дневен център на Израелската асоциация на общинските центрове. Формулираните изследователски въпроси са свързани с изследването на възгледите и убежденията на възпитателите върху социалното емоционално развитие на децата, влиянието на тези отношения и убеждения върху работата с децата и знанията, които възпитателите имат по тези въпроси.

В **първа глава** са разкрити и аргументирани темите свързани със социално-емоционалното развитие на децата. Разгледани са проблемите на комуникацията възрастен – дете и емпатията. Удачно е акцентирано върху индивидуалните характеристики на социално емоционалното развитие на децата. Разгледани спецификите във влиянието на индивидуалните характеристики върху развитието на социални умения и реакции при престоя на децата в детските заведения. Специално е разгледана ролята на възпитателя в насърчаването на социалните взаимоотношения.

Разгледани са и възгледите и убежденията на възпитателите в контекста на социално-емоционалното развитие. Аргументирано е твърдението за връзка между

убежденията на възпитателите и начина, по който те създават атмосфера в своя клас, която култивира или възпрепятства социалните отношения.

В пети параграф от главата се очертават основните моменти и ситуации на дистрес в центъра за дневни грижи. А причините за това са изведени като - глад, умора, плач и конфликти в социални ситуации. Тази първа част от дисертационния труд логично завършва с модел на взаимовръзките между включените в изследването променливи. В последствие тези формулировки са подложени на емпиричен анализ.

Във втора глава, озаглавена „Дизайн на емпиричното изследване” са описани: извадката, използваните методи за събиране на емпиричните данни, процедурата на емпиричното изследване, инструментите, хипотезите на емпиричното изследване и методите за анализ на данните.

Авторът формулира като основна цел проучване на влиянията на възгледите и убежденията на възпитателите върху социално-емоционалното развитие на децата пребиваващи в дневни центрове в Република Израел. Представените шест задачи са логически обосновани и способстват за изпълнението на основната цел.

Дисертационния труд се базира на доказателството на девет хипотези свързани с изясняване на отделни специфики и влияния на възгледите и убежденията на възпитателите по отношение на социо-емоционалното развитие на децата. Основните методи за събиране на данни са интервюта – два вида и анкета.

Изследователският процес е описан прецизно и реализиран в осем етапа, които включват:

1. Провеждане на интервюта с експертите.
2. Предоставяне на извадката на работещите в детските центрове за дневни грижи на Израелската Асоциация на общинските центрове.
3. Анкети на четирите колектива от директори на дневни центрове и възпитатели, които работят в детска група в дневен център.
4. Провеждане на обучителна програма на тема емоционално-социално развитие.
5. Анализ на анкетите за ефективността на проведената програма.
6. Интервюта с участници в обучителната програма.

7. Обработка и анализ на данните.

8. Интеграция между констатациите, възникнали от изследователския инструментариум, обучителната програма, анкетите и интервютата.

Методите за обработка на данните са подбрани адекватно по типа скалирани величини.

В глава трета „Резултати от изследването” са представени получените резултати по отношение на изследваните конструкции – хранене, сън, плач, социални отношения и влиянието на възгледите и убежденията на възпитателите върху социално-емоционалното развитие на децата. Акцент е поставен и върху резултатите от изградената обучителна програма.

В четвърта глава, получените резултати са интерпретирани от гледна точка на степента, в която потвърждават хипотезите. На тази основа са направени изводи и са предложени възможности за практически приложения на резултатите от дисертационното изследване.

Заклученията които се налагат от резултатите от изследването са че:

- Съществува необходимост да се насърчи задълбоченото разбиране значението на ролята на възпитателя в детската група.
- Има необходимост да се популяризира запознаването с възгледите и убежденията, от които се ръководят възпитателите в детските групи.
- Необходимо е стимулиране на дискусията и партньорството с възпитателите във всички аспекти на тяхната професионална дейност за да се стигне до промяна.
- Повишаването на осведомеността относно възгледите за социално емоционалното развитие на децата може да доведе до промяна в грижите за тях.
- Разбирането и актуалните познания на социално-емоционалното развитие на децата предизвикват промяна в грижите, които възпитателите полагат за тях.
- Възпитателите трябва да бъдат обучавани както предварително, така и по време на работа за да могат да осигурят подходящи и адекватни грижи за децата в дневните центрове.

В дисертационното изследване на Галит Зано се очертават **приноси** в следните насоки:

- Систематизация на основните изследователски перспективи и детерминанти на конструкта – социално-емоционално развитие на децата.
- Запълване на дефицит в изследванията на психологическата специфика на труда на възпитателите от дневните центрове в Република Израел.
- Доказване на ролята на възпитателя, който работи с голяма група деца, както и неговото влияние върху социално-емоционалното развитие на децата в дневните центрове в Република Израел.
- Разработване на обучителна програма, която е приложена в дневни центрове на Израелската асоциация на общинските центрове.

3. Препоръки

За по-ефективна проверка на провежданата програма за обучение на специалисти да се потърси за в бъдеще възможност за външно оценяване на ефективността – от експерти извън системата.

4. Обобщена оценка на дисертационния труд

Проучването е добре замислено и осъществено. Текстът е ясен и аналитичен. Има логическа и смислена връзка между отделните части на дисертацията. Авторефератът отговаря на изискванията и достатъчно точно отразява същността на пълния текст. Публикациите отразяват съществени части от дисертационното изследване.

5. Заключение

Дисертационният труд на **Галит Зано** отговаря на изискванията за придобиване на научни степени. Той има характер на самостоятелно научно изследване. С него авторът разкрива своите теоретични познания и умения за провеждане и интерпретиране на емпирични изследвания. Дисертацията съдържа приноси както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект.

Въз основа на изложеното по-горе, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Галит Зано по професионално направление 3.2,„Психология“, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“.

28.11.2017г.

Доц. д-р Иван. Александров, д.пс.